

YASHIL DAVLAT XARIDLARI

Marjona Qarshiyeva

Toshkent Moliya instituti magistratura va kechki ta'lim fakulteti DMXM 5 guruh talabasi

O'roqov Uchqun Yunusovich

ilmiy rahbar: Toshkent moliya instituti Moliya kafedrası dotsenti

ANNOTATSI

Yashil xaridlar Masalan, tobora ko'payib borayotgan korxonalar ekologik jihatdan kamroq zararli bo'lgan, taqqoslanadigan alternativlarga qaraganda tovar va xizmatlarni sotib olish va sotib olishga urg'u beradigan siyosatni yaratib, yashil xaridlarni amalga oshirmoqda (ekologik xaridlar yoki barqaror sotib olish deb ham ataladi).

Kalit so'zi: Yashil xarid, sotib olish, ekologik xarid, barqaror soatib olish

Yashil xaridlar siyosati quyidagilarni o'z ichiga oladi: atrof muhitga kamroq ta'sir ko'rsatadigan tovarlar yoki xizmatlar: Chiqindilarni kamaytirish Issiqxona gazlari chiqindilarini kamaytirish Energiya, suv va tuproqni tejash Qayta tiklanadigan energiya manbalaridan foydalanish Toksik moddalar yoki ifloslantiruvchi moddalarni o'z ichiga olmaydi Korxona mahsulotni etkazib beruvchidan sotib olishni tanlashi mumkin, chunki u taqqoslanadigan mahsulotga qaraganda kamroq qadoqqa ega, chunki u qayta ishlangan materialni o'z ichiga oladi, boshqasida esa yo'q.

“Yashil” iqtisodiyot sababli aholi, mamlakat va tabiat manfaatlarini hisobga olgan holda “yashil” o'sish va inklyuziv rivojlanish ta'minlanadi “yashil” iqtisodiyotning asosiy hususiyatlari Kam uglerodli Resurslarni tejash Ijtimoiy yo'naltirilgan iqtisodiyot

Yashil iqtisodiyotga o'tishning asosiy vazifalaridan biri iqtisodiyotning energiya samaradorligini oshirish va tabiiy resurslardan samarali foydalanishdan iborat. Strategiyanı amalga oshirish natijasida issiqxona gazlarining YaIM birligiga nisbatan solishtirma ajratmalari 2010 yildagidan ko'ra 10% ga qisqartiriladi shuningdek 100 % gacha aholi va iqtisodiyot tarmoqlari zamonaviy, arzon va ishonchli energiyadan foydalanish imkoniyati bilan taminlanadi bundan tashqari ekologik jihatdan yaxshilangan mator yoqilg'isi va avtomobillar ishlab chiqarish kengaytirilib elektr transporti rivojlantiriladi

O'zbekiston uglevodorod energiyasi – neft, gaz, ko'mirdan foydalanish hisobiga har yili yalpi ichki mahsulotning kamida 4,5 foizini yo'qotmoqda. Qolaversa, mamlakatdagi energiya ishlab chiqaruvchi quvvatlarning salkam yarmi eskirgan. Ularni tiklash yoki modernizatsiyalash katta mablag'ni talab qiladi. Buning o'rniga ham iqtisodiy, ham ekologik jihatdan samarali hisoblangan “yashil energetika”ga o'tish ming chandon afzal. Axir, butun dunyo shu yo'lni

tanlayapti. E'tiborlisi, O'zbekiston Markaziy Osiyo davlatlaridan birinchi bo'lib mazkur harakatga qo'shildi. Mohiyatan olib qaraganda, ikki yil avval qabul qilingan "Yashil iqtisodiyot"ga o'tish strategiyasi" yurtimizning "yashil taraqqiyot" sari yuz burganini anglatadi.

Yashil davlat xaridlari qanday vazifalarni hal qiladi?

1. Atrof-muhitni muhofaza qilish

Ko'pgina xorijiy misollarda GZZNING asosiy maqsadi atrof-muhitni yaxshilash va atrof-muhit muammolarini hal qilishdir. Turli mamlakatlarning vazifalari ko'pincha bir xil: issiqxona gazlari emissiyasini kamaytirish; o'rmonlarni saqlash; toza suv bilan ta'minlash; suv, havo va tuproqning ifloslanishiga qarshi kurash; qayta ishlanadigan materiallarni qayta ishlash, qadoqlashdan foydalanishni nazorat qilish va chiqindilarni boshqarish infratuzilmasini rivojlantirish.

2. Bozorni rag'batlantirish

"Yashil" xaridlar boshqa kompaniyalar uchun namuna: xususiy sektor va davlat idoralari. Asosiysi, ekologik muammolarni hal qilish uchun "yashil" xaridlar hajmining o'sishi. Bu mas'uliyatli ishlab chiqaruvchilar bozorini rag'batlantiradi va innovatsiyalarga turtki bo'ladi.

3. Aholining hayot sifatini oshirish

Yuqorida tavsiflangan maqsadlarni hal qilish odamlarning hayot sifatiga bevosita ta'sir qiladi. Aholi ekologik toza jamoat transportidan foydalanishni, toza havodan nafas olishni va ekologik toza mahsulotlardan foydalanishni boshlaydilar.

4. Byudjet mablag'larini tejash

Ekologik toza tovarlar va xizmatlar qimmatroq bo'lishi mumkin, ammo uzoq muddatda foydalanish uchun naqd pulni tejaydi. Shunday qilib, energiya tejaydigan uskunalarni sotib olish, hatto boshlang'ich narxi yuqori bo'lsa ham, energiya to'lovlarining pasayishiga olib keladi.

5. Kichik va o'rta biznesni rivojlantirish

Jahon amaliyotida GZZ yordamida kichik va o'rta biznesni sotib olishda ishtirok etish uchun sharoitlar yaratilganligi misollari mavjud. Sog'lom raqobat bilan ular o'zlarining innovatsion mahsulotlari bilan ma'lum bir joyni egallashlari mumkin.

6. Ekologik toza mahsulotlar narxini pasaytirish

Tender hujjatlariga ekologik xususiyatlarni kiritish orqali innovatsion va ekologik toza mahsulotlar narxlari tartibga solinadi. Bu etkazib beruvchilar bilan oldindan muloqot bosqichida sodir bo'ladi va sog'lom raqobatni yaratishga yordam beradi. Bu narxni pasaytirish yoki arzonroq alternativani taklif qilish uchun xaridorning ehtiyojlarini yaxshiroq tushunishga imkon beradi.

7. Barqaror rivojlanish majburiyatlarini bajarish

Ko'pincha GZZ barqaror rivojlanish, atrof-muhitni muhofaza qilish yoki ijtimoiy javobgarlik dasturlari doirasida davlatlarning majburiyatlarini bajarish vositasidir.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yhati

1. Anchishkina, O.V., Gracheva, Yu.A. & Ismailov, R.A. (2020) State “green” procurement: experience of legal regulation and proposals for implementation in Russia. Moscow, Ecological union. World Wildlife Fund (WWF) Publ. (in Russian).
2. Анчишкина О.В., Грачева Ю.А., Исмаилов Р.А. Государственные «зеленые» закупки: опыт правового регулирования и предложения по внедрению в России. М.: Экологический союз. Всемирный фонд дикой природы (WWF), 2020 64 с.
3. Andrecka, M. & Peterkova Mitkidis, P. (2017) Sustainability requirements in EU public and private procurement — a right or an obligation. Nordic Journal of Commercial Law. 1, 55—89.
4. Berhane, T. & Teklemedhn, M. (2009) Environmental Law Teaching Material. Mekelle University Faculty of Law.